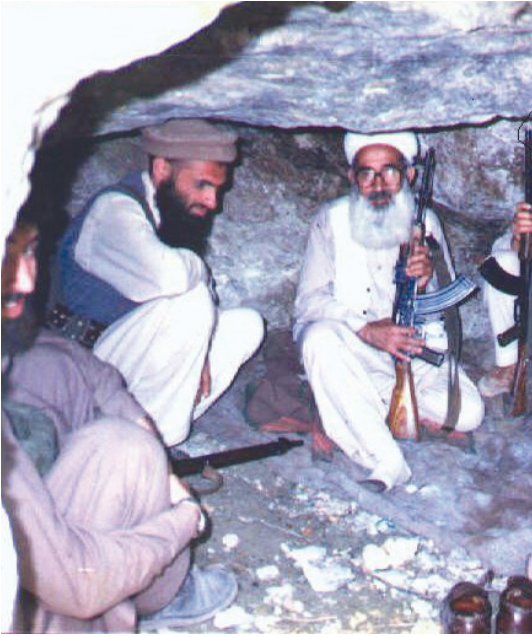

SEYDÂ ŞEYH MUHAMMED EMİN ER HOCAEFENDİYLE

Tembel bir kimse, ehl-i tasavvuf olamaz; onlar etkiya (takvalılar) değil; eşkiyadır. Şimdi tasavvufu eşkiyaya bakarak mı yargılıyorlar?! Abdulkadir Cîlânî, İmâm Rabbânî, İmâm Gazzâlî vd. sûfîlerin hayatını hiç mi okumaz bu insanlar! Tarikat davasında bulunan tembel kimselere bakarak tasavvufu itham etmek nasıl iştir!

Seydâ Şeyh Muhammed Emin Er gibi hem ilimde hem de tasavvufta behresi olan bir zatın katkısı olmaksızın bir tasavvuf sayısı düşünülemezdi. Kendisine Nakşibendî şeyhi olması hasebiyle “Şeyh”; âlim olması hasebiyle de “Seydâ” deniliyor.

Rihle Dergisinin tasavvuf sayısının soruşturma bölümüne Muhammed Emin Er hocamızdan katkı almak amacıyla Ömer Faruk Tokat, Muhlis Turan ve Burak Ertürk ile birlikte Ankara’daki evine gittik. Şeyh Seydâ bizi bir apartmandaki mütevacızı dairesine kabul etti. Kapıdan içeri adımımı attığım andan itibaren manevî dozajı çok yüksek ve çekim gücü çok yoğun bir ortamda hissettim ken-

dimi... 102 yaşındaki bir âlimin, bir Nakşibendî şeyhinin huzurundaydık. Selef-i sâlihîn’i hatırlatan bir ilim ve zühd âbidesinin, aynı zamanda bir mücahidin karşısındaydık.

Mücâhid diyorum çünkü kendisi 1987 senesinde, 73 yaşındayken Afganistan’a gitmiş ve Afgan dağlarındaki cephelerde savaşmıştı. Dönüşte kendisiyle yapılan bir mülakatta şöyle anlatıyordu Afganistan mücahitlerini:

“Ramazan günleri idi. Güneş tepemizde. Mücahidlerin hepsi oruçlu. Üzerlerinde ağır teçizat var. Rusların toplarının menzili 15 km’lik, Mücahidlerinki 10 km. Buna rağmen Allah mücahidlere nusret veriyor. Mücahitlerin hali çok perişan. Yemeklerinde yağ yok. Üstleri başları perişan. 1 aylık mesafede cepheler var. Buralara yaya gidiyorlar. Yiyecekleri bitince ot yiyorlar. Afganistan cihadı, Allah’ın lütfü ile devam ediyor.”¹

Seyda Şeyh Muhammed Emin Er hocamız lütfetti ve sorduğumuz sorulara içtenlikle cevap verdi. Kendisinin tevazuu ve ilim adamlığından cesaretle yer yer de patavatsızlaşarak sorduk sorularımızı. Mesela 73 yaşında Afganistan’a cihada gitmiş mutasavvıf bir zata “Tasavvuf’un insanı tembelliğe sevkettiği söyleniyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?” gibi talihsiz sorular da sorduk.

Seydâ’nın evindeki bu görüşme benim için hayatındaki en mutena ve müstesna vakitlerdi.

Sözü daha fazla uzatmadan sizi bu mülakatla başbaşa bırakıyoruz:

Seydâ, siz tasavvufu nasıl tanımlıyorsunuz?

Tasavvuf büyük sahâbilerin yoludur... Ne ziyade ne eksik...

دوام العبودية لله تعالى وكمال الالتزام بالسنة والعزيمة وتام الاجتناب عن البدعة والرخصة ودوام ذكره تعالى في جميع الحركات والسكنات في العبادات والمعاملات والعبادات على سبيل الاستهلاك

“Kemâlu’l-iltizâm bi’s-sünneti” ifadesinden murad, Peygamberimiz (s.a.v)’in fiili, kavli, ahlâki ve ahvâlidir... Bunların hepsine ittiba; kavle, fiilde, ahlak ve ahvâlde Peygamber (s.a.v)’e ittiba etmektir.

Peygamber (s.a.v)’e ittiba, büyük bir saadettir ve ondan üstün bir hal yoktur. Allah Azze ve Celle, “(Rasûlüm!) de ki: «Eğer Allah Teâlâ’yı seviyor iseniz bana ittiba ediniz ki, Allah Teâlâ da sizi sevsin ve sizin için günahlarınızı mağfiretle örtsün. Ve Allah Teâlâ gafûrdur, rahîmdir.»” (Âl-i İmrân 31) buyurmaktadır.

Günümüzde muhabetullah makamına erenler azdır... Bu davada bulunanlar ise hilâf-ı hakikat konuşuyorlar... Çünkü o sevgi seviyesine ulaşamazlar. Fakat Allah’ın insanı sevmesi en büyük saadettir. Allah Teâlâ’nın insanı sevmesi, O’nun habline tâbi olmak demektir.

Ben şöyle bir beyit yazdım:

يا زائرا قبيري مسافرا في الدنيا
تيقن أن الطريق وعرفاتبع أحمدا
تكن لمولاه محبوبا مغفورا ناجيا
ومعه في دار الخلد أبدا سرمداً

Dünyada misafirsin (yolcusun), yol tehlikelidir. Kurtuluş yolu Peygamber (s.a.v)’e ittibâdır. Peygamber (s.a.v)’e ittiba edince Allah seni seviyor ve böylece tehlikelerden kurtulmuş oluyorsun. Âhirette de Peygamber (s.a.v) ile beraber olursun. Çünkü Rasûlullah Efendimiz, “Kişi sevdiğiyle beraberdir” buyurur.

“Kemâlu’l-iltizâm bi’l-azîmet” ise zayıf kavillerle amel etmemek, şüpheli işlere girmemek, bilakis en kuvvetli kaville amel etmektir.

“Temâmü ictinâbi’l-bid’a” yani bid atten kaçınmak...

Sünnet’e uymayan her şey bidattir. Tasavvufta, efdal ve evlâyî bir tarafa bırakıp mefdûl ile amel et-

mek ruhsattır ki bundan kaçınmak lazımdır. Bütün harekât ve sekenâtımızda Allah Teâlâ’yı anmalı, O’nu hatırdâ tutmalıyız.

إن الله كان عليكم رقيباً

“Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözeticidir” (en-Nisâ 1). Allah Teâlâ bizi murakabe ediyor... Zâhirimizi ve bâtınımızı kontrol ediyor. Dolayısıyla Allah’tan gafil olmamak gerekiyor.

Tarikat, ihlasla amel etmektir. İhlas makamına ulaştıran yola tarikat denir. O yol ile ihlas makamına, makâm-ı ihsana ulaşmak mümkün oluyor.

Evliyanın yolları vardır... İnsan sayısı kadar yol vardır. Bunların bir kısmı sarp ve saabdır (zor/eziyetlidir), bazıları kolaydır, bazıları uzundur ve bazıları da kısadır. Bu yolların hepsinin menzili/hedefi, rızâ-yi Bârî’dir. Bu yollar, Hz. Peygamber (s.a.v)’in şu hadis-i şerifine müsteniddir: Cebrâil “ihsan nedir?” diye sorduğunda, Efendimiz (s.a.v), “Allah’a, O’nu görüyor muşçasına ibadet etmektir... Sen O’nu görmüyorsan bile O seni görmektedir” diye cevap vermiştir...

Edâ-yi amel edersin görür gibi
Sen görmüyorsan da O seni görüyor.

İhsanın birinci derecesi budur. Yani Allah’ı görüyor gibi ibadet etmek... Bu dereceye vasil olamayan kimsenin murakabe çalışması yapması gerekiyor... Yani “Allah Teâlâ, beni görüyor” düşüncesini daimî surette hatırdâ tutmak... Allah’tan gafil olmamak. Bu da zikirdir. Bu yolu, ihlâsı kazanmak, sadece Allah Azze ve Celle için amel etmek, bu tarikatlarla olur. Az önce de ifade ettiğimiz üzere **bu yolların uzunlu ve kıyası vardır. En kısa yollardan biri Nakşibendî tarikatıdır. Bu tarikatlar hadis-i şerifin birinci cümlesinden muktebestir. Yani Allah’a, âdetâ O’nu görüyormuşçasına ibadet etmek...** Bir eser vardır, bir de müessir vardır. Bu dünya eserdir... Bu dünyaya bakarsınız ve Allah Teâlâ’nın varlığını farkedersiniz. Müslüman olmanız hasebiyle Allah Teâlâ’nın varlığına zaten inanıyorsunuz.... Ama kimi insanlara delil-i aklî yoluyla da Allah Teâlâ’nın varlığın anlatmak gerekiyor.

“Tasavvuf olmadan İslam’ı yaşamak mümkün mü? Tasavvuf/tarikat mutlaka gerekli mi?” şeklindeki sorularınıza gelince...

Tasavvuf/tarikat mutlaka gereklidir. Ama tasavvuf, tasavvuf olursa... Defler çalmakla, cehrî zikir etmekle, hırka giymekle tasavvuf olmaz... Tasavvuf, Hz. Peygamber (s.a.v)'in Sünnet-i seniyyesine sımsıkı ittibadır... Sünnet'in muktezasınca amel etmektir... Allah'tan gafil kalmamaktır.

İnsan cibilliyetinde kibir, ucub, riya, enaniyet ve menfaatperestlik gibi çirkin huylar vardır. Bunların

kir Sıddık'ın 800 dirhemi vardı. O zaman iki dirhemle bir keçi satın alınır. Hz. Ebubekir'in 800 dirhemi bir defada infak etmesi, ihlas icabıdır.

Tasavvuf, ihlas demektir... İhlas olmayınca amel kabul olmuyor.

Şeriat, tarikat, hakikat... Hepsini birdirler. Birisi ağacın köküdür, birisi dallarıdır, birisi de yaprağı ve

Tasavvuf/tarikat mutlaka gereklidir. Ama tasavvuf, tasavvuf olursa... Defler çalmakla, cehrî zikir etmekle, hırka giymekle tasavvuf olmaz... Tasavvuf, Hz. Peygamber (s.a.v)'in Sünnet-i seniyyesine sımsıkı ittibadır... Sünnet'in muktezasınca amel etmektir... Allah'tan gafil kalmamaktır.

hepsi kerih şeylerdir... Bunları izale etmek farz-ı ayndır. Bu ise insanın kendi kendisine yapabileceği bir şey değildir. İnsan kendi kendisinden razı olduğundan dolayı eksikliklerinin farkına varamıyor. Öyleyse talim-terbiye ve tezekkî yoluyla bu kötü sıfatlardan kurtulan ve onlardan kurtulma yollarını bilen ihlas sahibi olmuş bir kimseye intisab etmek vacip oluyor. Mürşide teslimiyet kuvvetli olursa, mürjîd, sâlik az bir zamanda yetişir. Bu vasıfların izalesi vaciptir. Bununla birlikte kişi bu izale ameliyesini kendi kendisine yapamayacağına göre hakîki bir mürşid bulunup ona teslim olunmalıdır. Bu emarelerin azı, ihlas sahibi olmaktır. İhlasta bir kusur olursa, yapılan amel-i sâlih de makbul olmaz, dahası "sâlih" olmaz. Kişi medrese yapıyor, ders veriyor, yollar yapıyor fakat bütün bunları şan-şöhret için yapıyor. Bunlar onun amel defterine o şekilde yazılır ve orada bu amellerin hiçbir faydasını görmez. Çünkü amelde itibar, lillâh (Allah için) olma şartına mevkuftur.

Sahabe ve Selef zamanında tasavvuf var mıydı?

Selef döneminde diğer ilimler de istilâh olarak yoktu. Sonraki dönemlerde ilimler tasnif ve tesmiye edilmiştir.

Aslında tasavvufsuzluk bidattir. O siddıkların yolu, ihlasların, Allah yolunda cihadların ve infakların merkezi olan tasavvuf hiç bidat olur mu! Hz. Ebube-

meyveleridir. Kök olmasa dal; dal olmasa meyve olmaz. Hakikat, ağacın meyvesi; tarikat, dalları; şeriat ise kökü mesabesindedir... Kök olmadan ne dal budak, ne de meyve olur. Şeriat hiçbir şeye muhtaç değildir, fakat tarikat ve hakikat, şeriata muhtaçtır.

Seyda, râbitayı nasıl tarif ediyorsunuz?

Bizde râbita, muhabbet manasında olan râbitadır. Mürid şeyhini, ana-babadan daha ziyade sevmeli ve onun emrini yerine getirmelidir... Çünkü ana-baba insanın dünya hayatına; şeyh ise âhîret hayatına sebeptir. Öyleyse şeyhin söylediği söze "yok" denmemeli; derhal yerine getirilmelidir. Fakat şeyh, şeyh olmalıdır. Yani şeyh; ilim, amel ve ihlas sahibi olmalıdır... Şeriata ve Hz. Peygamber'e bağlı olmalıdır. Mürid öyle bir şeyhi bulmuşsa ona teslim olmalıdır. Teslimiyet olmazsa, yüz sene müritlik de yapsan bir faydası olmaz... Teslimiyet ve muhabbet lazımdır. Mürid şeyhini ana-babasından daha fazla sevmelidir. İlim, amel, ihlas, tarikat ve sünnete itiba sahibi bir şeyhe teslim olduğunda kısa bir zamanda maksada vasil olmak mümkündür. Ama "ben kendi kendime bu işi yaparım" dersiniz bu çok zordur. Ancak Gazzâlîler gibi olursan kendini kurtarabilirsin yoksa mürşidiniz olmazsa bataklıkta kalabilirsiniz.

Az önce de söylediğimiz üzere râbita, muhabbet

bîş-şeyhdir. Müridin şeyhini azim bir muhabbetle sevmesidir... Ana-babasından üstün tutmasıdır. Her şeyde olduğu gibi râbitanın da meşru olanı vardır fakat meşru olmayanı da vardır. Şeyhin suretini karşısına getiriyor. Onun alınına bakıyor... Gözleri kapalı olarak şeyhin alınından bir nurun geldiğini hissediyor... Kalben yardım talep ediyor. Böyle bir şeye de râbita deniyor. Sanki daima şeyhinin ruhani-

bu amellerin hiçbir faydası görülmez. Daha da ötesi, bu ihlassız ameller insanı cehenneme de götürebilir. Yani yapılan onca amel beyhude olur, ayrıca sahibine yük olur. Allah için olmadığından ve halkı zâhiren kandırdığından dolayı uhrevî bir faydası olmadığı gibi bir de sahibinin cehennemde azap çekmesine sebep olur. Zenginler, âlimler ve Allah yolunda şehid olan kimseler için de böy-

Tasavvuftaki râbita Allah Teâlâ'yı daima tefekkür etmek, O'nu mütemadiyen hatırdâ tutmaktır... Zâhirin halk ile; bâtının Allah Teâlâ ile olmasıdır... Meşru râbita budur.

yetiyle beraberdir. Böyle çeşitleri de var râbitanın... Fakat İstifâza (استفازة) manasındaki râbita bidattir. Hâlis râbita kalbin bir şeye bağlanmasıdır. Bir kimse para kazandığı işini seviyor, diğeri karısını seviyor ve onu daima hatırında tutuyor... İşte bu, râbitadır. Hiç râbita yapmayan var mıdır? Şaki kimseler, bazı haramları sürekli hatırında tutuyor; bu da bir râbitadır. Fakat **tasavvuftaki râbita Allah Teâlâ'yı daima tefekkür etmek, O'nu mütemadiyen hatırdâ tutmaktır... Zâhirin halk ile; bâtının Allah Teâlâ ile olmasıdır... Meşru râbita budur.**

İkinci Cihan Harbi sırasında Suriye'de **Şeyh Ahmed Haznevî**'yle tanıştım. Çocukken kendi kendime Osmanlıca öğrendim. Osmanlıca kitapları okumaya başladım. *Müzekki'n-Nüfûs* adındaki kitap elime geçti. O kitap beni tarikata ısındırdı. Ondan sonra nerede bir şeyh görsem gidip ziyaret ederdim. O kitapta yazan şartları hâiz bir şeyh bulamadığımdan dolayı tarikata girmiyordum. Zaten gerçek bir müşid-i kâmil kibr-i ahmer gibi nadir ve azizdir. Fakat bir kimsenin seyr u sülûk mertebelerini katettiğine dair bir itikad hâsıl olursa, o kişinin ahvâlinin, şeriata uygun olması şartıyla kendisine tâbi olunabilir. Lakin mezkûr ahvâli şeriata mutabık olmayan birine tâbi olmak bidattir. İhlas olmayınca amel fayda vermiyor. **Elli sene ilim oku, elli kitabı ezberle, yetmiş sandık kitap topla, talebelere ders ver, binlerce talebe okut, eğer ihlas olmazsa âhirette**

le bir tehlike mümkündür. Yani her amel mutlaka ve muhakkak ihlas üzere olmalıdır. İhlasın da üç mertebesi vardır: Mukarrabûn'un ihlâsı, Ebrâr'ın ihlâsı ve sâlihlerin ihlâsı... En üst mertebede olan mukarrabûn ihlasının tarifi şöyledir:

أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ تَعَالَى بِإِمْتِنَالِ أَمْرِهِ تَعَالَى وَنَوَاهِيهِ لِاخْوَفِ مِنْ شَيْءٍ وَلَا تَأْمَنَ فِي شَيْءٍ.

Yani bu mertebedeki amel, cennet arzusu yahut cehennem korkusu sebebiyle değildir. Sadece Rabbu'l-Âlemîn içindir... O'na kulluk içindir. Faraza böyle bir kişiye gökten bir nida gelerek "ey insan ne ameli ediyorsun? Sen cehenneme gideceksin ve orada ebedî kalacaksın" denilse teşhir etmeyecek... "Ben cehennem korkusu sebebiyle amel etmiyorum ki! Ben abdim; O, Rabbimdir; ben vazifemi görüyorum" diyerek ibadet ve taatına devam edecektir.

Seydâ, bazı tasavvuf ulemasının kitaplarında mevzu hadisler görüyoruz. Bazı sûfiler bu hadislerin keşfen sâbit olduğunu söylüyor.

Dolu, dolu... O **zayıf hadisler tarikatlarda hayli fazladır. Amele terğib sadedinde olan zayıf hadislerle amel etmek caizdir diyerek, terğib hadislerine yer vermişlerdir fakat keşke zayıf olsa; mevzu hadislere de yer vermişler.**

[Burada Seydâ'ya keşif ve ilham yoluyla hadis tesbiti

meselesine dair sorumluyu yeniden hatırlatıyoruz. Tebessüm ederek “Yâ settâr, yâ ilâhî” çekiyor... Bir süre gülmeye devam ediyor ve diyor ki:]

Yahu hadis rivayeti “an fülân, an fülân, an fülân” şeklinde devam eden bir rivayet zinciriyle olur. Bu zincirde adı geçen zatların hepsinin adalet şartıyla, birbirini görmüş olarak senedin müntehasının Hz. Peygamber (s.a.v)’e varmasıyla olur. Hadis böyle sâbit olur. İlham ile keşif ile hadis olur mu!

[Ben mülakaatın tam bu noktasında bir patavatsızlık yaparak 73 yaşında Peşaver’e gidip oradan Afganistan cephesine geçerek cihada katılan bir tasavvuf şeyhine şu tuhaf soruyu soruyorum:]

Seydâ, bazıları tasavvufun insanları tembelleğe ve miskinliğe sevkettiğini söylüyor. Siz ne dersiniz?

Bunu ancak tasavvufu hiç bilmeyen avam ve cühhâl taifesi söyleyebilir. Ehl-i tasavvuf, hayatının hiçbir anında Allah’tan gafil olmayan, daima Allah Teâlâ’yı zikreden, teheccüd namazı kılan, kuşluk namazı kılan, evvâbin namazı kılan kimselerdir. Hatta içlerinde bütün seneyi oruçla geçirenleri vardır. Bazıları her hafta Pazartesi ve Perşembe oruçlarını tutar. Eyyâmü’l-birr’de oruç tutarlar. Tasavvuf cihaddır; nefis ile cihaddır. Nefsin arzularına muhalefettir. Nefse hakkı verilir ama hazzından men edilir. Yahu, ehl-i takva hiç tembel olabilir mi? Sübhânallah! **Tembel bir kimse, ehl-i tasavvuf olamaz; onlar etkiya (takvalılar) değil; eşkıyadır. Şimdi tasavvufu eşkıyaya bakarak mı yargılıyorlar?! Abdulkadir Cîlânî, İmâm Rabbânî, İmâm Gazzâlî vd. sûfilerin hayatını hiç mi okumaz bu insanlar! Tarikat davasında bulunan tembel kimselere bakarak tasavvufu itham etmek nasıl iştir!**

Seydâ, geçmiş tasavvuf ehliyle şimdiki tasavvuf ehli arasında ne fark görüyorsunuz?

Bu gün tasavvuf iddiasında bulunanların kısmı azamı bidatlere gark olmuştur. Bidatsız tasavvuf maalesef göremiyorum. Yahu şimdi ehl-i tasavvuf olanla olmayanın ne farkı vardır? Bu günkü tasavvuf ehlinin ne özelliği vardır? Hani Peygamber (s.a.v)’e ittiba nerede var? Hangi hususlarda O’nun yolundan gidiyorlar? Fakat bu günkü tasavvuf ehlinin çoğunda nefis, riya, ucub tüm ahlâk-ı zemimeyi görüyorsunuz.

Her şeyimiz ihlâs üzere olmalıdır. İhlas... İhlas... İhlas..

Bidatlerden sakınmak lazımdır. Yaptığın her fiilin, Hz. Peygamber (s.a.v)’e, O’nun Sünnet’ine uygun olması ve sadece Allah Teâlâ’nın rızasını talep etmek için yapılması lazımdır. Dünya, cennet vb. hususlar için değil, yalnızca rızâen lillâh olmalıdır.

أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ تَعَالَى بِإِمْتِنَالِ أَوْامِرِهِ تَعَالَى وَنَوَاهِيهِ لِأَخْوَفِ مِنْ شَيْءٍ وَلَا تَأْمَنَ فِي شَيْءٍ

Hatta mümin-i kâmil, ne cennet hevesi ne de can korkusu sebebiyle kulluk etmelidir; abddir ve vazifesini görüyordur.

Benim hocam, merhum Bediuzzaman’ın hem hemşehrisi hem de medrese arkadaşıdır. Bir kişiden bahsetmişti. Bir şeyh bir gün bakmış ki bir müridi mahzun görüyordu. “seni mahzun görüyorum. Sebebi nedir?” diye soruyor. Mürid, önce söylemeye utanıyor. Şeyhi, kendisini teşci edince diyor ki: “Bana levh-i mahfuz gösterildi. Sizi orada şakiler arasında gördüğümünden dolayı mahzun oldum. Hâlbuki ki ben sizin sayenizde bunca mertebeyi kattim.” Şeyh diyor ki: “Biliyorum... Bu halim bana da gösterildi. Fakat ben abdim, O ise Rabbimdir; ben vazifemi yapıyorum.” Yani böyle olmak gerekiyor... “Ben madem cehenneme gideceğim. Niye ibadet edeyim?” dersin, demek ki sen her şeyi, bütün ibadet ve taatı kendin için yapıyorsun demektir... Cennete gideyim diye yapıyorsun. O zaman, Allah için ne yapıyorsun? Bununla birlikte, Cenâb-ı Allah, bunu da kabul ediyor... Yani Allah Teâlâ

cennete gitmek için ya da cehennem korkusuyla yapılan ibadeti de kabul ediyor ama bu yüksek bir ihlas durumu değildir. "Ben abdim; vazifemi yapıyorum. Cenâb-ı Allah beni nereye gönderir meselesi benim alakam değildir. O istediği yere gönderir" hâli lazımdır... Böyle bir ihlas gerekiyor.

Ihlas olmayınca, yani amelimize şan, şöhret ve riya

oluyor... İnsan bazen bu yolda nefsinin kötü görüyor ve herkesi kendisinden daha iyi görüyor. Mürid bu hali şeyhine haber vermezse yahut haber verir de şeyhi kâmil değilse o zaman Şeytan, rehber oluyor.

Gaziantep'te bizim bir kardeşimiz vardı. Kapıyı üzerine kilitliyor günlerce orada kalıyormuş. Saç-sakal karmakarışık... Mehdi olduğunu iddia ediyormuş.

Bir kimsenin şeyhi yoktur... İçki içer... Namazla-abdestle alakası olmaz... Bunlar için şeytanın rehberliği yoktur. Zira şeytan onları terketmiştir... Böyle kimseler şeytanın rehberliği olmadan da şeytanın arzusunu yerine getiriyor zaten.

karışınca kabul olmuyor; namazımız ve sair ibadetlerimiz yüzümüze çarpılıyor. Riyadan kurtulamıyoruz. Allah için yaptığımız bir ameli söylemesek, başkalarına anlatmasak kalbimiz rahat etmiyor. Öyleyse Cenâb-ı Allah'ın fazl u keremine sığınmalı, tazarru etmeli ve yalvarmalıdır.

Seydâ, "şeyhi olmayanın şeyhi şeytandır" sözünü nasıl anlamak gerekiyor?

Bu söz hadis değildir; Ebû Yezîd el-Bistâmî söylemiştir. Fakat doğrudur. Zira bir kişi kendi kendine amel ve taatte bulunmaya devam ederken kendisine bazı ahvâl zâhir oluyor. Kişi bu ahvâlin rahmânî olduğunu zannediyor; hâlbuki şeytânîdir. Ondan sonra şeytan ona rehber oluyor ve onu şeytandan koparmak güç oluyor.

Ben Gaziantep'teyken iki kişi yanıma geldi. "Bu kimse hanımına "sen iyisin, ben kötüyüm; sen bana lââyık değilsin. Sen benim anamsın, sen benim bacımsın" demiş. Şimdi de pişman oldu fetva arıyor" dediler. Dedim ki: "Müridler yaşadıkları bu ahvâli şeyhlerine anlatırlar. Senin şeyhin kimdir?" "Muhammed Râşid" dedi. "Sen bu halini şeyhine anlat" dedim. "Anlattık. "Ziyade zikretmiştir... O sebeple bu hali yaşamıştır" dediler. Yani bazen öyle haller yaşanıyor ki insan kendisini beğenmez oluyor. Mürit bu durumu şeyhe haber vermeyince araya şeytan giriyor ve o kimseye rehberlik yapmaya başlıyor. Böyle haller

Bana anlattılar... Ben de "buraya getirin biraz nasihat edelim" dedim. En nihayet geldi... Kendisine biraz nasihat bulundum. "Ben" dedi, "tarikata girmeksizin kendi kendime çokça zikrettim. Bir gün bir ses bana mehdi olduğumu söyledi. Ben de "ben Mehdiyim" dedim. Halk bana tâbi oldu. Beni emniyet müdürlüğüne şikâyet ettiler. "Bu kişi mehdilik dava ediyor" dediler. Müdür beni istedi. Bana tabi olan 40 kişiyle birlikte gittik. Orada bana "sen mehdi mi oldun? Mehdilik davasında bulunuyormuşsun" dediler. Ben "evet" deyince müdür elinin bütün kuvvetiyle bana bir tokat vurdu. Biraz bekledim kimseden ses çıkmadı... Yanımdakilere "haydi gidiyoruz" dedim ve geri dönüp geldik. İki ihtiyar kimsenin konuşmalarını dinledim... Biri diğerine anlatıyor: "Evvelden de bir kimse mehdilik davasında bulundu. Sonra şeytanı çıktı" diyor. Bunu duyunca ben "benim içime de şeytan girmiş olabilir" dedim. Daha sonra beni askere götürdüler" diye anlattı. Askerden firar etti ve Şeyh Seydâ'nın yanına geldi. O sene biz üç -dört kişi halvethaneye girdik. O da halvethaneye geldi, bir süre kaldı, benim de bir kitabımı çalıp gitti. İşte bu kimse bana dedi ki: "Ben kendi kendime ziyadesiyle zikir ve ibadet ettim." İşte bu gibilerin şeyhi olmazsa bir müddet sonra şeytan bunlara zâhir oluyor ve onlara rehberlik yapmaya başlıyor ve onları olmadık felaketlere sürüklüyor. Ama mesela **bir kimsenin şeyhi yoktur... İçki**

İçer... **Namazla-abdestle alakası olmaz... Bunlar için şeytanın rehberliği yoktur. Zira şeytan onları terketmiştir... Böyle kimseler şeytanın rehberliği olmadan da şeytanın arzusunu yerine getiriyor zaten.** Fakat kim kendisini âhirete veriyorsa, şeytan ona hücum ediyor... Ötekinin kalbinde akrepler, yılanlar, çıyanlar vs. vardır... Kalbi artık harabeye dönmüştür; hırsızın orada ne işi vardır! Ama ne zaman ki bu kişi kalbini temizleyip içine mücevherat koymaya başlayınca hırsız işte o zaman geliyor. **İnsan yüzünü Allah Teâlâ'ya ve âhirete dönerek kalbini temizleyip içine mücevher doldurmaya başlayınca hırsız şeytan hemen o kişinin kalp hazinesine hücum ediyor.** Bu gibilerin rehberi/mürşidi olmazsa işleri zor olur. Tarihte bunların emsali vardır; yoldan çıkıp sapılarak muharramât sahasına dalan kimseler vardır... Bunun sebebi budur... Yani ya mürşidsiz yola çıkmışlardır yahut nakıs mürşid seçmişlerdir... İşin içine şeytan girip bunları yoldan çıkarmıştır. "Falan tarikat böyle yaptı" diyorlar... Onlar ehl-i tarik değil; zındıklar taifesidir... Bunlara şeytan rehberlik yapmaktadır. Bununla beraber "şeyhi olmayan herkesin şeyhi şeytandır" sözünü mutlaklaştırmak (genelleştirmek) de doğru değildir.

Seydâ, İbn Teymiye'nin tasavvuf anlayışını nasıl değerlendiriyorsunuz?

İbn Teymiye, sûfidir. *el-Fetâvâ* adlı eserinin on birinci cildinde diyor ki: Sahâbiler ve Tâbiûn zamanında hem zâhir hem de bâtın vardı. Daha sonra bâtın terkedildi ve insanlar zâhirlere meşgul olmaya başladı. Bazı fasıklar İbn Teymiye'ye "siz niçin Hasan Basrî gibi olmuyorsunuz?" dediler. Dedi ki, "onlar sûfidirler." Evvelden ehl-i tarik'a zâhid ya da âbid istilahlarını kullanıyorlardı. Sûfi istilahı o zaman çıktı. Bunlar zâhir ve bâtını terkettiler ve bâtınla meşgul olanlara sûfi dediler. Hakikî sûfiler kendi aralarında bir takım istilahlar kullandılar. Bazıları bunlar hakkında "bunlar sahâbilerden daha efdaldır" dedi. Bir taife de "bunlar zındıklardandır ve iblisten daha kötüdürler" dedi. Fakat ne onların ne de bunların dediği gibidir; içlerinde zındık vardır, sıddık vardır... İyi vardır, kötü vardır. O zındık olanlar da ehl-i tasavvuf değildir; haricen girmişlerdir ve tasavvuf davasında bulunmaktadırlar. İbn Teymiye, hakikî tasavvufa mu'tekiddir; o tasavvufu kabul eder fakat sahte sûfilerin aleyhindedir. İbn Teymiye tasavvuf

konusunda ne ifrattadır, ne de tefritte... Hususan Abdulkadir el-Cilânî'ye çok hürmeti vardır. Fakat yoldan çıkmış ancak tasavvuf davasında bulunan kimselerin aleyhindedir. İbn Teymiye'nin tasavvufa karşı olduğunu söylemek yanlıştır; işte kitapları yanımızda; *el-Fetâvâ*'nın on ve on birinci ciltlerinde tarikattan bahseder. Fakat o sahte sûfilerin aleyhindedir.

Seydâ, İbn Arabî'nin tasavvuf anlayışını nasıl görüyorsunuz?

İbn Arabî büyük velilerdendir. Kendisine hürmet edilmesi gerekir. Fakat şeriata uymayan bazı sözleri vardır... Bunların bir kısmı kitaplarına sonradan sokulmuştur. Bazıları ise İbn Arabî'nin gördüğü bazı keşif ve kerametleri olduğu gibi nakletmesidir. Bazı keşif ve kerametleri tevil edilmelidir. Fakat İbn Arabî onları tevil etmeden olduğu gibi nakletmiştir... O hata oradan sâdir oluyor... Gördüğü keşif ve kerametler şeriata muhalif ise söylememelidir/yazmamalıdır. Müşahede edilen keşif ve kerametler şeriat terasisine vurulmalıdır. Şeriata muvafıkça yazar ve söyler fakat muhalifse onları ifşa etmez.

Kerametın kısımları vardır. Bir kısmı teville tâbi tutulmalı; zâhirine itibar edilmemelidir.

Merhum üstad Bediuzzaman buna bir misal getiriyor: ehl-i hâlden olan iki çoban süt sağmışlar ve kavalı da süt kabının üzerine koymuşlar. Çobanlardan biri yatıyor. Diğeri bakıyor ki arkadaşının burnuna bir sinek giriyor. Kavalın içine de sinekler girip çıkıyor. Geven denilen dikenli bir ot vardır... Bizim memlekette çok olur... Dikenlerini ateşin üzerinde biraz yumuşatıp öküzlere verirler. Sinek, arkadaşının burnundan çıkarken arkadaşı uyandı... "Ne güzel bir rüya gördüm" dedi. "Ne gördün?" deyince arkadaşısı "sütten bir deniz gördüm. Denizin üzerinde pencereci bir köprü vardı. O deniz o köprüden geçerek bir ormana girdi. Daha sonra ormanın içinde bir mağaraya girdi. O mağarada hazine vardı." dedi. Uyumayan çoban bu rüyayı gören çobana dedi ki: "senin gördüğün sütten deniz şu kabın içindeki suttur. Pencereci köprü, bu kavaldır. Orman dediğin o gevendir. Şimdi bakın; bu çoban bu rüyayı tevil etmeden olduğu gibi söyleseydi "ben gördüm, dünyada sütten deniz vardır. Onun üzerinde de bir köprü vardır ilh." diyecekti. Ne kadar tuhaf bir durum... Dolayısıyla böyle durumlar teville muhtaçtır. İşte İbn

Arabî'nin naklettiği hususların bir kısmı, müşahedelerin olduğu gibi, tevilsiz naklidir, bazıları ise başkaları tarafından onun eserlerine dercedilmiştir.

İmam Şa'rânî anlatıyor: "Hacca gittim. Dönünceye kadar benim hakkımda bir sürü bâtl akideler uydurmuşlar. Fakat talebelerim yardımcı oldular ve o akidelerden berî olduğumu ilan edebildim." Bakın, İmam Şa'rânî daha hayattayken ona bir takım batıllar isnat etmişler. Eskiden beri bu tür iftiraların yayılması mümkün olabiliyor. Bir müellif vefat ettikten sonra kitabına bir takım sözler sokuluyor. İbn Arabî, *el-Futûhâtü'l-Mekkiyye*'yi yazdığı zaman yağmurlu ve fırtınalı bir senede el yazması nüshayı Kâbe'nin üzerine koydu. "Eğer bu senin rızana uygun değilse, rüzgâr onu götürsün, yağın yağmurlar onu silsin" diye düşündü. Kitap o sene Beyt'in üzerinde kaldı ve kitaba hiçbir şey olmadı, o fırtınada o yağmurda kitaba bir zarar gelmedi ve yazısı silinmedi.

Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi, İbn Arabî'yi tenkit ediyor.

Sabri Efendi, ehl-i tafavvuf değildi. Onun emsali olan Zahid el-Kevserî ise hürmet eder İbn Arabî'ye.

Seydâ, Bediuzzaman'ın "devir tarikat devri değildir" sözünü nasıl anlamak lazım?

Yahu, Bediuzzaman o sözü muayyen bir cemaate, mahdud bir kavme söylemiştir. Ben kendisiyle bu meseleyi konuştum. Hatta sordum; dedim ki: Şeyh Seyda bana halifelik teklif ediyor fakat ben kendimi buna layık göremiyorum. Eğer bir mesuliyeti varsa ben bunu reddedeceğim dediğimde bana dedi ki: "Ehl-i tarik daha ziyade imanla alakadardırlar. Binaen aleyh, Şeyh Seydâ'nın verdiği vazifeye devam et. Ben de seni has talebelerimden kabul ettim. Şeyh Seydâ'ya hem selam hem tebrikimi îsâl et." Ben bunu kendi kulaklarımla duydum. Üstad Bediuzzaman, tarikatı saygı ve hürmetle anardı. Bizim şeyhimiz, Şeyh Seydâ, "Allah Teâlâ, Selef-i Sâlihîn döneminden itibaren tarihte öyle ulema göndermiştir ki Bediuzzaman da onlardandır. O, bazı firavunların Mûsâsıdır. Onun vazifesi öyledir; bizim vazifemiz böyledir. Onun hitap ettiği insanlar ayrıdır, bu kapının hitap ettiği insanlar ayrıdır" derdi.

Risâle-i Nur okuyanlar Risâle-i Nur'u ne kadar biliyor? Üstad'ın kitaplarında fârisî vardır, Kürtçe vardır, Arapça vardır. Bu ilimleri okumadan, görme-

den, Üstad'ın kelamını biliyoruz denmez. Ayrıca o eserlerde muamma olan yerler vardır. Dolayısıyla Üstad'ın o sözü kim için söylediğini bilmek lazımdır.

Seydâ, biraz Şeyh Seydâ'dan bahsebeilir misiniz?

Şeyh Seydâ, annesinin kucağında babası hacca gidiyor ve Cidde'de vefat ediyor. İsmi Muhammed Said'dir. O zaman Cizre'de Şeyh Hüseyin Nusret, annesinin kucağında Şeyh Seydâ'yı görünce "bu çocuğun adı nedir?" diyor. "Muhammed Said'dir" diyorlar. "Bu, şeyh seyâdır diyor" yani hem şeyh olacak hem de talebe yetiştirecek. "Seydâ", âlim ve hoca demektir. Şeyh Seydâ ismi bu şekilde olmuştur. Muhammed Said neredeyse unutulmuştur, "Şeyh Seydâ" olarak meşhur olmuştur. Büyük ağabeyi babasının halifelerindendir... Dayısı da ağabeyinin halifesidir. Kendisine hem ağabeyi hem de dayısı icazet vermiştir. Fakat ağabeyinin zamanında yaşı küçüktü

Biz kendisiyle mülâkî olduğumuzda yaz mevsimiydi... İftar vakti, soba yanıyordu. Kaldığı yer karanlık, penceresi falan yok. Kapı kapandığında karanlık oluyordu... Bazen el feneriyle kitap okuyordu. Biz bazen giderdik... Çok âbid bir zattı... Büyük âlimlendendi... Tarikatta meşhur değildi. Daha ziyade ilmî çalışmalar yapıyordu. Şeyhinin çocukları orada oldukça, şeyhine edebinden dolayı kendisi değil; şeyhinin çocukları tarik verirdi. Şeyh Said hadisesi senesinde onlar Suriye'ye firar ettiler. Oranın müridleri etrafa dağıldığı zaman Şeyh Seyda tarik vermeye başladı. Şeyh Seydâ'nın büyüklüğüne işaret edenler çoktur. Biz Cizre'ye giderken Midyat'a gittik... Orada vesayit yoktu... Yayan gidiyorduk... Bir köye misafir olduk. O köyün âliminin ismi Molla Ali idi... Şeyh Muhammed Hazne'nin halifelerindendi. Şeyh Seyda'dan bahsederken dedi ki: "Allah'ın izniyle Şeyh Seydâ hem kendisini hem de müritlerini kurtarır."

Adıyaman'dan Molla Ebuzer adında biri dedi ki: "Biz şeyhimize sorduk. Dedi ki: Şeyhler çok ama iki tane meşhur olan vardır: Biri Şeyh Seydâ, diğeri ise Şeyh Ahmed Haznevî'dir. Acaba hangisi daha büyüktür? Bir süre Murakabe etti... Başını kaldırdı, "Şeyh Ahmed çok meşhurdur ama şöhreti kadar değildir. Şeyh Seyda ise ziyarete değer bir zattır. Peygamber (s.a.v) onu çok seviyor" dedi. Molla

Ebuzer'in şeyhi vefat ettiğinde, bu işaret üzerine geldi ve birlikte sülûke girdik.

Ben şeyhin yanındayken genç yaşlarda bol paçalı bir kimse geldi... Yeni icazet almış... Nefis ve gurur içinde... "Ben Molla Zahid'in yanında okurken o başkasına bir rüyasını anlatıyor: Ben rüyada bir şahsı gördüm... Dediler ki, zamanın kutbudur. O

ağır geliyorsa onu alırlardı. En başta söylediğimiz, "Kemâlu'l-iltizâm bi'l-azîmet" bu manadadır. Ehl-i tasavvuf her ne kadar zâhiren, Hanefî, Mâlikî, Şâfiî ya da Hanbelî olsa da onlar mümkün mertebe bütün mezheplere imtisal ederler. Mümkün mertebe hilafsız bir fıkha tâbi olmaya gayret ederler. Şimdi bunu size nasıl tasvir etsem... Meselâ İmam Şâfiî, "başın meshinde şu kadar kâfidir" diyor, Hanefiler

Risâle-i Nur okuyanlar Risâle-i Nur'u ne kadar biliyor? Üstad'ın kitaplarında fârîsî vardır, Kürtçe vardır, Arapça vardır. Bu ilimleri okumadan, görmeden, Üstad'ın kelamını biliyoruz denmez. Ayrıca o eserlerde muamma olan yerler vardır.

sene de hacca gittim. Şeyh Ahmed-i Hazna oraya gider muameleler yapardı. Şeyh Ahmed-i Hazna'ya bu rüyayı anlattım. Şu sıfatlarda biri bana zamanın kutbudur diye gösterildi. Bu kim olabilir? dedim. Şeyh Ahmed-i Hazna "o sığata haiz olan kimse Şeyh Seydâ'dır" dedi. Daha sonra kitabı okudum ve icazeti aldım. Hazret Bitlis'liydi... O memleketin şeyhleri onlara mensuptu. Rüya gördüm: Hasta olmuşum ve Cizre'de Şeyh Seydâ'nın hastanesinde yatıyorum. Bir de baktım ki benim şeyhim geldi ve bana "sen niçin buradasın? Bizim de hastanemiz var" dedi. Şeyh Seydâ çıktı ve ona dedi ki: "Fark yoktur; murad, hastalığın tedavisidir. Ha bizim hastane, ha da sizin hastane olsun; farketmez." Bunun üzerine benim şeyhim, "Biz harice gidenleri kabul etmiyoruz" deyince Şeyh Seydâ "ben hem hâriciyim hem dâhiliyim" dedi fakat benim şeyhim itiraz etti. Bunun üzerine Şeyh Seydâ içten gelen bir sesle "Allah" dedi ve dünya âdeta bir nura dönüştü, benim şeyhim gaib oldu... Ben uykudan uyandım. Diyarbakir'e doktora giderken buraya geldim" dedi.

Seydâ, Selef akidesiyle kelim akidesi arasında ne fark var?

Evlîyâ-i izâm ne Eşarî'dir ne de Mâtürîdî... Bunların hangisi kuvvetliyse ona tâbi olurlardı. Bu iki imamın bazı şiddetli görüşleri vardır ki nefse ağır gelir; bazı hafif görüşleri de vardır. Hangisinin görüşü nefse

dörtte birin; Mâlikî ve Hanbelîler ise bütün başın meshedilmesi gerektiği görüşündeler. Burada "Kemâlu'l-iltizâm bi'l-azîme" gereği ve en kuvvetli amel, kafanın hepsinin meshedilmesidir. Kafanın hepsini meshettiğinizde hilafsız bir fıkıhla yani bütün mezheplerle amel etmiş oluyorsunuz. Kısaca buna "el-ahzu bimâ ittefekû aleyhi fimâ ihtelefû fihi" diyoruz. İhtilafın olduğu yerde ittifak olur mu? Oluyor işte... Az önce mesh misalinde bunu gördük; mesele ihtilafı ancak yapılan amel müttefa-kun aleyh.

Mâtürîdilik ve Eşarîlik meselesi de böyledir; yani ehl-i tarihin vazifesi *azimetle* amel etmektir. İnsan sadece mezhebine bağlı kalır; mezhebinin yarısı ruhsatlardır, diğer yarısı ise azimetdir... Ehl-i tarik azimetle amel etmekle memurdur. En başta tasavvufun tarifinde de söylediğimiz üzere, ehl-i tarikat ruhsatı haram gibi bilirler; ruhsatlardan uzak dururlar. He dört imama da tâbi olmaya çalışırlar. Cenâb-ı Allah da buna işaret etmektedir:

"O kimseler ki sözü dikkatle dinlerler, sonra onun en güzeline tâbi olurlar. İşte onlar o kimselerdir ki, onları Allah hidâyete erdirmiştir. Ve işte selim akıllara sahip olanlar da ancak onlardır." (Zümer 18).

Seydâ sizde intisap nasıl oluyor?

Ben bu intisap meselesine çok tâlip olmuyorum. Fakat bu el tutmak, "mürîd olun, kabul edin"

şeklindeki intisap bir irtibât-ı zâhirîdir. Gerçek tevbe edip o tevbenin şartlarını ifa ettikten sonra biz kabul ediyoruz fakat iki şartla: Birisi, Hz. Peygamber (s.a.v)'e ittiba, diğer isî her işte Allah'ın rızâsını takip etmek. "Bu amel Allah'ın rızâsına muvafıktır; yaparız. Muvafık değildir; yapmayız." şeklinde olmalı.

Öncelikle tevbe-i nasûh telkin ederiz. Ondan sonra tarikatin ilk basamağına gelinmiş olunur ki onun üzerine bina yapılır. Yani bu tevbe işin esasıdır. Temel olmayınca da bina yapılmaz.

Tevbenin şekli de şöyle:

Tevbe niyetiyle banyo yapmak, abdest almak ve iki rekât namaz kılmak.

Kişi önce üzerindeki Allah haklarını ve kul haklarını düşünecek. Bundan sonra "bilerek ya da bilme-yerek ben bu günahları işlemiş durumdayım fakat şimdi pişmanım. Elân, haram olan her şeyi terk ediyorum. Bir daha yapmamaya da azmediyorum. Allah Teâlâ'nın izniyle geçmiş namazlarımı kaza etmeye başlayacağım. Tutmadığım oruçlarımı kaza edeceğim. Vermediğim zekâtları vereceğim. Üzerime vacip olan haccı ifa edeceğim." Bütün bunları yapmaya ahd ve azmetmek.

"Üzerimde ibâd hakkı var... Onları verip helalleşceğim. Yaptığıma pişmanım ve bir daha yapmama konusunda da azimliyim. Üzerimdeki Hukukullâhî da telifi etmeye çalışacağım. Allahım sen beni affeyle, kulluğuna kabul eyle! Sen beni reddedersen ben nereye giderim! Senden başka benim melcem ve Rabbim yoktur! Kapı da beni reddetme Yâ Rabb! Günahlarım yağmur katraları kadar çok ise de senin rahmetine nisbeten denizde bir damla gibidir! Beni kabul etmen umuduyla geldim!" diyerek tazarruda bulunmalıdır.

Cenâb-ı Allah kulunun böyle tezarru ve niyazda bulunmasından hoşlanır. İmam el-Gazzâlî bu tezarru sırasında yerden biraz toprak alıp başına koymayı, "ben nasıl oldu da bu zaman kadar bu derece Allah'a asi oldum?! diyerek kafaya toprak atılmasını tavsiye ediyor. Fakat bu konuda teklif yoktur. Yani kafayı topraklamak illa lazım değildir. Böyle bir tezarrudan sonra üzerinde kul hakkı varsa ve hak sahibi yaşıyorsa kendisine; vefat etmişse vârisine; vârisi de yoksa onun hayrına fakirlere verirsin. Bir kardeşinin kalbini kırdıysan ondan helallik istersin.

"Ben senin gıybetini yaptım" diyerek özür ve helallik talebinde bulunmalıdır. Kul hakkını bu şekilde eda ettikten sonra Allah'ın haklarını ifa etmeye azmedilmelidir. Kişi bu hakları ifa ederken vefat ederse hâlis niyet izhâr ettiği için, Cenâb-ı Allah kendi haklarından vazgeçiyor; kulları ise o kişiden râzî ediyor.

Tevbe eden bu kimse, her namazın akabinde kaza namazı kılmalıdır. Kısa günlerde de olsa oruç kazalarını ifa etmelidir. En azından Pazartesi, Perşembe ve eyyâm-ı berr'de kaza orucu tutmalıdır. Bu şekilde Allah'ın ve kulların haklarını ifa ettikten sonra insan tasavvufun temeline/esasına ulaşmış olur. İşte kişi ancak bundan sonra tasavvufa girmelidir. Bunları yapmadan tasavvufa girmek arsasız ve temelsiz bina yapma teşebbüsünde bulunmaktır. Biz de bunlardan sonra tarikata kabul ediyoruz.

Kişi haram olan şeylerden sakınmalı; mekruhlardan da haram gibi kaçınmalıdır. Sünnetlere âdetâ farz gibi temessük etmelidir.

İki rekât da olsa Kuşluk, Evvâbîn namazı kılmalı... Bütün geceyi uykuyla geçirmemeli; sabah olmadan kalkıp en az iki rekât gece namazı kılmalı ve tevbe-istiğfar etmelidir.

Günlük hayatında, "Allah Teâlâ beni görüyor" fikrinden ve hissinden gâfil olmamalıdır. Bunları kim yaparsa âhiret yolunda kardeşimizdir. Şeyh Seydâ da intisabımı aldığında beni kardeş olarak kabul etti. "Kardeşimsin, söz veriyorum; sensiz cennete gitmeyeceğim" dedi. Bunlarla birlikte sabah ve akşam Hz. Peygamber (s.a.v)'e yüz defa salavat getirmek, yüz defa "lâ ilâhe illallah" ve yüz defa istiğfar etmek icab eder... Sabah-akşam bunlara devam etmelidir. Arkadaşlarla, akraba ve komşularla iyi geçinmelidir. İyi geçinmenin ölçüsü onların eziyetine tahammül etmek; kavga etmemek ve yüzlerine vurmamaktır. Kısaca tarîkımız, şeriatın özüne ve Hz. Peygamber (s.a.v)'e ittibadır.

Dipnotlar

¹ Altınoluk Dergisi, 1987 - Aralık, Sayı: 022.

² Seyda Muhammed Emin Er hocamız, talebesi Molla Maşuk Yamaç hocanın bulunduğu bir mecliste bu beytin, kabir taşına yazılmasını vasiyet etmiştir.